

Prawo wodne wpłynie na przemysł chemiczny

Przedstawiamy analizę projektu ustawy Prawo wodne w kontekście funkcjonowania przemysłu chemicznego w Polsce. To jeden z najważniejszych aktów prawnych, które aktualnie interesują branżę chemiczną w naszym kraju.

Oznaczeniu dostępu przemysłu chemicznego do zasobów wodnych nie trzeba nikogo przekonywać. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w tym zakresie powinny być zatem zainteresowane wszelkimi zmianami w ramach uwarunkowań prawnych dotyczących gospodarowania wodami. W związku z koniecznością dokończenia procesu implementacji prawa Unii Europejskiej do polskiego porządku prawnego uregulowań dotyczących ochrony zasobów wodnych, Ministerstwo Środowiska w ciągu ostatnich kilku miesięcy zaprezentowało trzy projekty nowej ustawy Prawo wodne, z których najnowszy datowany jest na 11 sierpnia br. Niebagatelna część planowanych zmian dotyczy struktury organizacyjnej organów administracji publicznej odpowiedzialnych za prawidłowe gospodarowanie wodami, np. poprzez utworzenie Państwowego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie”. Nie oznacza to jednak, że projekt ustawy nie przewiduje modyfikacji uprawnień i obowiązków nałożonych na podmioty korzystające z wód. Poniżej zostaną przedstawione najistotniejsze, w ocenie autorów, planowane zmiany legislacyjne, które będą mogły mieć istotny wpływ na warunki funkcjonowania przemysłu chemicznego w Polsce.

Oplaty za usługi wodne

Najwięcej kontrowersji wokół projektów ustawy Prawo wodne wywołują kwestie dotyczące instrumentów ekonomicznych w gospodarowaniu wodami. W szczególności dotyczy to nowego rodzaju opłat za korzystanie ze środowiska, tj. opłat za usługi wodne należnych za pobór wód podziemnych lub powierzchniowych, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, a także odprowadzania do wód ujętych w systemy kanalizacji deszczowej

wód opadowych lub roztopowych.

Dotychczas problematyka opłat związanych z gospodarką wodną stanowiła element ustawy Prawo ochrony środowiska oraz rozporządzeń Ministra Środowiska ustalających wysokość opłat za korzystanie ze środowiska. Projekt ustawy Prawo wodne przewiduje przeniesienie tych zagadnień do nowej ustawy.

Stosownie do projektowanych przepisów opłata za usługi wodne w zakresie poboru wód oraz wprowadzania ścieków będzie de facto składać się z dwóch opłat: stałej i zmiennej. Opłata zmienna stanowi kontynuację obecnie obowiązujących jednostkowych stawek opłat, których wysokość uzależniona jest od objętości pobranych wód, masy substancji wprowadzonych wraz ze ściekami lub objętości wód chłodniczych wprowadzonych do wód. W ocenie projektodawcy, w związku z koniecznością urezeczywistnienia w prawie polskim zawartej w Ramowej Dyrektywie Wodnej zasady powszechnego ponoszenia kosztów usług wodnych, koniecznym jest wprowadzenie także opłat stałych. Tego rodzaju opłaty będą naliczane dobowo przy uwzględnieniu maksymalnego poboru wody lub ilości ścieków określonych w pozwoleniu zintegrowanym lub pozwoleniu wodnoprawnym.

Ponadto w zakresie poboru wód projekt ustawy wprowadza dalsze różnicowanie stawki opłaty stałej w zależności od stosunku wód pobranych do ilości dostępnych zasobów wód podziemnych lub średniej z najmniejszych przepływów rocznych (SNQ) w przypadku wód powierzchniowych.

Na marginesie należy wskazać, że projekt ustawy jednocześnie rezygnuje z aktualnie obowiązujących kryteriów różnicujących wysokość opłaty za pobór wód powierzchniowych, tzw. mnożników, w zależności od

lokalizacji tych wód na obszarze działania poszczególnych regionalnych zarządów gospodarki wodnej.

Odrębnym zagadnieniem są opłaty za wprowadzanie wód opadowych lub roztopowych do wód.

Pomimo wyraźnych tendencji do coraz powszechniejszego wykorzystania w przemyśle wód stanowiących skutek opadów atmosferycznych, nie zawsze jest możliwe ich całkowite wykorzystanie. Pojawia się zatem konieczność ich odprowadzenia. W aktualnym stanie prawnym część wód opadowych, tj. wody pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni, są klasyfikowane jako ścieki. Pozostałe wody opadowe należą do kategorii wód. Powyższe powoduje stosowanie odrębnych regulacji prawnych do wód opadowych w zależności od podłoża, na które opadły.

Projekt ustawy wyodrębni wody opadowe jako osobną kategorię wód i jednocześnie likwiduje podział na ścieki i wody w ich obrębie. Odprowadzanie (nadmiaru) wód opadowych – niezależnie od podłoża – stanie się kolejną usługą wodną, za którą zakłady będą zobligowane uiścić opłatę, co w opinii projektodawcy powinno przyczynić się do dalszego ograniczenia ilości wód opadowych wprowadzanych do kanalizacji oraz stworzenia mechanizmu zachęcającego zakłady do inwestowania w rozwiązania technologiczne służące zwiększeniu retencji. Projekt przewiduje wprowadzenie opłat za odprowadzanie wód opadowych jedynie na terenach gęsto zaludnionych (powyżej 1000 mieszkańców/km²), choć mając na uwadze cele stawiane przed tym rozwiązaniem, w przyszłości opłaty za tego rodzaju usługi wodne mogą zostać rozciągnięte na obszary mniejszych miejscowości.

Zasadnym jest pytanie o podstawę oblicza-

nia wysokości opłaty potocznie, choć nieśluszenie nazywanej „podatkiem od deszczu”. Pozwolenia wodnoprawne wydawane na podstawie projektowanej ustawy będą zawierać informacje o ilości wód opadowych i roztopowych odprowadzanych do wód, w tym maksymalną ilość m³ na sekundę i średnią ilość m³ na rok. Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”, jako nowy organ właściwy do wydawania pozwoleń wodnoprawnych, zostanie wyposażone w kompetencje do prowadzenia kontroli i ewidencji ilości odprowadzanych wód opadowych.

Substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego

W aktualnym stanie prawnym katalog substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawarty jest w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Powyższy akt prawny stanowi podstawę do wyróżnienia grupy substancji, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Uchylenie dotychczasowej ustawy oraz wprowadzenie nowych rozwiązań wywoła konieczność przyjęcia nowych aktów wykonawczych w tym zakresie. Obecnie obowiązujące przepisy będą obowiązywać jedynie do czasu wejścia w życie rozporządzeń wydanych na podstawie nowej ustawy. Skutkiem tego może być rozszerzenie listy substancji uznanych za szczególnie szkodliwe dla środowiska, co może mieć bezpośrednie przełożenie na funkcjonowanie przemysłu chemicznego. Możliwym scenariuszem jest np. objęcie danej działalności obowiązkiem uzyskania – dotychczas niewymaganego – pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie danego rodzaju ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych. Koniecznym wydaje się zatem monitorowanie zmian prawa w tym zakresie, ponieważ wprowadzanie ścieków przemysłowych bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego może skutkować naliczeniem opłaty podwyższonej.

Ograniczenia w korzystaniu z wód

Na gruncie obecnie obowiązującej ustawy Prawo wodne, w przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej skutek długotrwałej suszy, w celu ograniczenia jej skutków, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej może wprowadzić cza-

we ograniczenia w korzystaniu z wód. Dotyczy to zarówno poboru wód, jak i wprowadzania ścieków do wód. Wprowadzenie tego rodzaju ograniczeń powoduje zawieszenie uprawnień przewidzianych w pozwoleniach wodnoprawnych, a korzystającym z wód (np. zakładom chemicznym) nie przysługuje z tego tytułu prawo do odszkodowania. Najnowszy projekt ustawy Prawo wodne nie przejmuje powyższych rozwiązań i jednocześnie nie wprowadza innych instrumentów umożliwiających organom administracji publicznej działanie ad hoc w sytuacji wystąpienia katastrofy naturalnej w postaci suszy.

Oznacza to, że w świetle projektowanych przepisów, ograniczenia w zakresie korzystania z wód przez zakłady przemysłu chemicznego będą mogły wynikać albo z ich ulokowania w strefach ochronnych ujęć wód lub na obszarach ochronnych zbiorników śródlądowych, albo postanowień planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy.

Wygaśnięcie pozwolenia wodnoprawnego

Pozwolenia wodnoprawne, w przeciwieństwie do pozwoleń zintegrowanych, są wydawane na czas oznaczony. Na gruncie ustawy Prawo wodne z 2001 r. upływ okresu, na który wydano dane pozwolenie oznacza konieczność powtórzenia procedury zmierzającej do uzyskania tego rodzaju decyzji administracyjnej.

Najnowszy projekt ustawy wprowadza ułatwienie w tym zakresie, ponieważ wystąpienie jednej z przesłanek wygaśnięcia pozwolenia wodnoprawnego (np. upływ czasu, rozpoczęcie wykonywania urządzeń wodnych) w pewnych sytuacjach nie będzie wywoływać skutku w postaci jego wygaśnięcia. Jeżeli w terminie 90 dni od dnia, w którym dane pozwolenie wygaśnie zakład chemiczny złoży wniosek o ustalenie kolejnego okresu jego obowiązywania, wówczas pozwolenie to nie wygaśnie. Powyższe wskazanie wymaga jednak spełnienia kilku warunków.

Po pierwsze, koniecznym będzie załączenie do powyższego wniosku operatu wodnoprawnego, na podstawie którego wydano dane pozwolenie, oraz oświadczenia, że zawarte w nim informacje zachowały aktualność. Po drugie, wydanie pozwolenia wodnoprawnego nie może napotkać przeszkód prawnych w postaci ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz postanowień planów z zakresu gospodarowania wodami, m.in. planu przeciwdziałania skutkom suszy. W przypadku niespełnienia któregoś z powyższych warunków, organ właściwy do wydania pozwole-

nia wniesie sprzeciw i tym samym odmówi przedłużenia okresu obowiązywania danego pozwolenia. Sprzeciw będzie wyrażony w formie decyzji administracyjnej, od której będzie służyć odwołanie. Jeżeli dane zawarte w operacie wodnoprawnym będą aktualne, a planowany sposób korzystania z wód nie będzie sprzeczny z treścią wskazanych powyżej dokumentów planistycznych, zostanie ustalony nowy okres obowiązywania pozwolenia, który nie będzie mógł być dłuższy niż okresy właściwe dla danych pozwoleń wydawanych po raz pierwszy.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę szerokie spectrum zmian uwarunkowań prawnych korzystania z zasobów wodnych zawartych w projekcie ustawy Prawo wodne, istotne znaczenie ma bieżące monitorowanie prac legislacyjnych w tym zakresie. W przypadku przyjęcia nowej ustawy przez parlament, na doniosłości zyska prowadzenie przez zakłady chemiczne proaktywnych działań o charakterze compliance, tj. mających na celu zapewnienie zgodności prowadzonej działalności z nowymi regulacjami wodnoprawnymi.

Przykładowo, w ramach samonaliczania opłat za usługi wodne koniecznym będzie uwzględnienie szeregu, dotychczas nieistotnych z punktu widzenia wysokości opłat, okoliczności, np. średniej z najmniejszych przepływów rocznych lub gęstości zaludnienia. Nie wolno zapominać, że zmiana stanu prawnego może decydować o nowej, często wymagającej większych nakładów, kwalifikacji działalności prowadzonej przez zakład, m.in. ze względu na rodzaj substancji wprowadzanych do wód.

Projekt ustawy Prawo wodne przynosi również rozwiązania, które uniezależnią korzystanie z wód przez zakłady od efektów towarzyszących katastrofom naturalnym, np. suszy, od decyzji organu administracji publicznej (zniesienie możliwości czasowego zawieszenia wykonywania praw przyznanych w pozwoleniu wodnoprawnym), co może być interpretowane jako zachęta do rozwoju działań w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Projektowane zmiany mają na celu także ograniczenie obciążeń administracyjnych po stronie zakładów związanych m.in. z obecną w aktualnym stanie prawnym koniecznością składania nowego wniosku o wydanie pozwolenia wodnoprawnego w sytuacji jego wygaśnięcia. ■

DANIEL CHOJNACKI, *Counsel*
TYMON GRABARCZYK, *Associate*
w Praktyce Infrastruktury i Energetyki
kancelarii Domański Zakrzewski Palinka